

**Oponentský posudek doktorské dizertační práce Mgr. Tomáše Pavlíčka z katedry teorie
Fakulty užitého umění a designu na univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.
Vypracoval prof. PaedDr. Jaroslav Brožek, CSc. z katedry výtvarné výchovy UJEP**

Dizertační práce má název **Architektura 1. poloviny 20. století v západní části Ústeckého kraje** (v přípravě výtvarných pedagogů a její didaktické využití v práci s elektronickými médii) a je rozdělena do 4 oddílů. Jejím obsahem je původní pojednání o architektuře na Ústecku v letech 1900 až 1945 a neméně zdařilé pojednání o situaci ve školní výtvarné výchově současné doby a o využití historie architektury ve středoškolském, respektive vysokoškolském studiu. Autor tak přináší velmi užitečný a původní pohled jednak na historický vývoj architektury v době velmi složité na zvláštním způsobem exponované situaci v mladé Československé republice především v období mezi dvěma válkami a připojuje velmi vyspělý pohled na výuku výtvarné výchovy v době po vzniku České republiky, kdy je myšlení mladé generace ovlivněno filosofií postmodernismu, která se prosazuje v našem školství zbaveném totalitní nadvlády. Je to složitá situace, kterou jsme toužebně očekávali a která se jeví složitější a náročnější než jsme předpokládali. I tento fakt zhodnocuje předloženou práci a dává jí mimořádný význam. Oponentský posudek je v této situaci nejednoduchý, chci-li postihnout význam práce pro školu, pro veřejnost i pro doktorské studium kandidáta. Práce je totiž značně členitá, ale zároveň také sevřená, protože jednotlivé oddíly spolu úzce souvisejí a navzájem se doplňují.

V prvních dvou kapitolách autor s nadhledem a rozvahou líčí situaci v oblasti architektury zvoleného období a ve 4. oddíle připojuje „Katalog architektonických realizací ve sledovaném regionu“ a podává tak celistvý pohled na tuto problematiku, dosud takto nezpracovanou. V první kapitole nazvané „Architektura jako archeologie vzpomínky a vědomí kontinuity“ nastiňuje autor složité obecné podmínky pro rozvoj architektury na půdě nově vzniklého státu, na území bývalé rakouskouherské říše. Zkoumá význam historie architektury pro okrajová území naší republiky a komplikace způsobené zdejším složitým historickým vývojem obecně, a to pro region, pro jeho kulturu, vliv tradice, sociálního prostoru a pocitu domova v území, v němž žijeme, ať jsme se tu narodili nebo sem byli posláni bývalým režimem. Zamýšlí se nad otázkou existence státu, který byl vytvořen úsilím předků, ale po 20 letech byl jeho slibný vývoj přerušeno mocnostmi a nacismem, což zasadilo mladému státu citelné rány, s nimiž se musí těžce vyrovnávat. Ostatně podobně jako i sousední Německo, které se vymanilo ze zhoubného vlivu fašistické ideologie a s traumatem odsunu německých obyvatel z území, na nichž po dlouhá léta žili. Tento fakt postavil české občany do situace vyprázdňovaného území, které muselo být znovu osídleno a noví obyvatelé museli si vytvářet nový domov.

Druhá kapitola má název „Architektura první poloviny 20. století v Ústeckém kraji“. Obsahuje pohled do naší vyspělé architektury první republiky a jejích tvůrců, kteří se rekrutovali mnohdy ze zahraničních vysokých škol. Studovali u vídeňského O. Wagnera a jeho žáka J. Kotěry a jejich žáků. V našem regionu přistoupil vliv německých architektů, kteří prošli školením na pražské německé Technice, ale také architektů ze sousedních zemí, především z Německa. Ovšemže v ústeckém regionu působil regionální vliv na určité opoždění slohového zaměření architektury. Tomáš Pavlíček pomíjí secesní stavby a zaměřuje se až na následující slohovou vrstvu, která byla označována za individualistickou modernu nebo prostě modernu a obsahovala stopy kubismu, expresionismu a konstruktivismu. Ale středem jeho pozornosti je funkcionalismus. Tím, že dovádí svůj výčet do začátku 2. světové války, opomíjí některé významné stavby funkcionalismu, které vznikly až po válce, jako například litvínovský Koldům Hílského a Linharta, který vznikl až v letech 1953 až 58. Opomíjí totiž také knižní publikace, které se zabývaly architekturou a vycházely ještě před rokem 1948, ale i pozdější. Proto se do

jeho práce nedostala „bible funkcionalismu“, „Tvorba životního slohu“ od K. Honzíka z roku 1946, z které studovala naše generace. Ve 2. světové válce jsme se museli obejít bez aktuální literatury, která se objevila až v šedesátých letech 20. století a později. T. Pavlíček mohl čerpat z knih R. Lodgmana Aussig a Brūx, které vyšly v roce 1929 v Berlíně. Autor dizertace zahrnul do své práce 63 staveb převážně z let dvacátých a třicátých a jejich barevné fotografie zařadil (kromě č. 63) na stránky 164 – 176 (obrazové přílohy nestránkovány). Jsou mezi nimi některé pozoruhodné stavby.

Třetí oddíl obsahuje pedagogické téma „Vzdělávací aspekty sledované problematiky“, Není to jen formální apendix, jímž by autor vyplňoval nějakou svoji povinnost. Jedná se o kapitolu, v níž se zabývá didaktickou stránkou problematiky v širokém záběru a na úrovni současných školských požadavků. Kapitola zabírá strany 122 – 163 a zabývá se kritikou starších vyučovacích koncepcí. Preferuje stati Igora Zhoře, který jako jediný z politicky postižených autorů (v letech 1969 až 1989) pracoval nepřetržitě ve svém oboru (didaktika a teorie výtvarné výchovy) až do konce svého plodného života, do r. 1980, inicioval projekty a metodické řady. T. Pavlíček cituje vedle Eisnera a Slavíka i literaturu hůře dostupnou (Baxandal, Bryson, Michl), u nichž nachází nové podněty podobně jako v knížce L. Kesnera ml. „Muzeum umění v digitální době“. Rehabilituje B. Markalouse s jeho skepsí (zamítnutí možnosti dětského pochopení uměleckého díla). Pavlíček mluví o recepci použitím a recepci vnímáním (dotekem a pohledem) a tvrdí, že učitel musí umět zprostředkovat kulturu jako celek, ale zároveň počítat se žákovou zkušeností. Právem pléduje za výuku architektury na našich středních a vysokých školách a své zkušenosti podporuje citací diplomové práce studenta M. Vančáta. Do této kapitoly zařadil autor také literaturu a dvě cizojazyčná resumé - anglické a německé. Koncepci krátkého kvalitativního výzkumu, který také sám provedl na dvou gymnáziích nadto začleňuje do kapitoly 4, zřejmě v naději, že by se čtenář jeho práce pokusil tento výzkum zařadit do svého vyučování.

To mi připomíná, že bych rád doporučil, aby tato dizertační práce byla vydána jako celek nebo ve dvou menších publikacích, protože jsou doplňkem vzácných publikací, které se vyjadřují k životu a ke kultuře v našem regionu. Bylo by pak jen potřeba zrevidovat připojené fotografie, které jsou pravděpodobně dílem autora a v některých případech jsou málo profesionální.

Dizertační práci jako celek hodnotím jako velmi dobrou po všech stránkách. Oceňuji na ní i ten fakt, že je vypracována s nadhledem. Autor se dobře rozhodl zvětšit písmové typy, čímž jednak usnadnil četbu textu a jednak docílil, aby se stránkování shodovalo s normostránkami textu. Pokud jde o pravopisnou stránku, neobsahuje nadměrné množství překlepů a jen několik nedopatření, která sděluji autorovi, aby se mu podařilo „vychytat“ i všechny drobnosti v jinak velice pěkné práci.

Je zcela samozřejmé, že tuto dizertační práci doporučuji k obhajobě, kterou, jak jsem přesvědčen, její autor uzavře úspěšně své doktorské studium.

V Ústí nad Labem dne 30. července 2005